

В І Д З И В

офіційного опонента на дисертацію Храмкової Ольги Миколаївни на тему «Господарсько-біологічні особливості, адаптаційні властивості свиней ірландського походження та їх використання за різних методів розведення», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.02.01 – розведення та селекція тварин

Дисертація представлена у вигляді рукопису. Її обсяг 199 сторінок. Робота містить 47 таблиць, 19 рисунків і 7 додатків. Структурно складається із анотації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, огляду літератури, загальної методики й основних методів досліджень, результатів власних досліджень, їх узагальненого аналізу, висновків та пропозицій, додатків.

Зміст досліджень викладений в наступній аргументації:

Актуальність теми. Дійсно, помісні (гібридні) свині у порівнянні з чистопородним мають кращі показники продуктивності, як правило. Достатньо популярним серед виробників свинини в нашій державі в останні роки є використання тварин закордонної селекції.

Цілком погоджуюсь із висловлюванням автора, який наголошує на тому, що не всі генотипи зарубіжного походження пристосовуються до місцевого клімату, умов годівлі та утримання, а тому актуальним завданням сучасного вітчизняного свинарства на сьогодні є вивчення продуктивності зарубіжних генотипів свиней в умовах промислових комплексів України порівняно з тваринами вітчизняної селекції. Для інтенсифікації галузі, поряд з покращенням паратипових факторів, особливе значення надається поліпшенню вітчизняного генофонду свиней як за рахунок удосконалення існуючих вітчизняних порід, так і залучення зарубіжного генофонду, зокрема ірландського, що несе в собі наукову новизну.

Мета і завдання досліджень автором сформульовані чітко і достатньо визначені.

Мета роботи полягала у оцінці господарсько-біологічних особливостей, адаптаційних властивостей свиней ірландського походження та їх використання за різних методів розведення для одержання комерційних гібридів в умовах України.

Для досягнення мети були виконані наступні завдання:

- досліджували відтворювальні якості свиноматок зарубіжного походження за різних варіантів розведення на промисловому свинокомплексі й встановлювали вплив генотипу свиноматок та кнурів на їх продуктивні якості;
- оцінювали продуктивність кнурів зарубіжної селекції в умовах промислової технології виробництва свинини;
- визначали кращі поєднання свиноматок материнських генотипів з кнурами найбільш поширених в Україні спеціалізованих м'ясних ліній;
- вивчали адаптивну здатність свиноматок ірландської селекції та

стресчутливість їх потомства;

- встановлювали закономірності динаміки росту свиней різних генетичних поєднань за індустріальної технології виробництва свинини;
- досліджували відгодівельні і забійні якості чистопородного та гібридного молодняку свиней в умовах промислової технології виробництва свинини за їх відгодівлі до різних вагових кондицій;
- оцінювали якість м'яса свиней зарубіжного походження, отриманих за різних варіантів їх поєднання в умовах промислових підприємств з виробництва свинини та визначали ступінь впливу окремих факторів на якісні показники м'яса;
- розраховували економічну ефективність різних варіантів розведення свиней зарубіжного походження в умовах промислової технології виробництва свинини.

В дисертації визначені:

Об'єкт дослідження: визначення кращих поєднань генотипів свиней зарубіжного походження зі свиноматками та кнурами ірландського походження.

Предмет дослідження: відтворювальна здатність свиноматок, спермопродукція кнурів-плідників, ріст, продуктивні якості молодняку свиней, їх відгодівельні та м'ясні якості, хімічний склад та фізико-хімічні властивості продуктів їх забою за різних варіантів розведення і передзабійної живої маси, економічна ефективність проведених досліджень.

Дослідження проводилися за використання класичних сучасних методів, що є цілком доступними щодо їх використання здобувачами наукового ступеня спеціальності 06.02.01 – розведення та селекція тварин.

Наукова новизна досліджень, пропозицій та висновків в цілому полягає у тому, що теоретично обґрунтовано та практично представлено науково обґрунтовану оцінку господарсько-біологічних особливостей, адаптаційних властивостей свиней ірландського походження та їх використання за різних методів розведення для одержання комерційних гібридів в умовах України.

Так здобувачем уперше:

- за промислової технології виробництва свинини проведено одночасне порівняльне вивчення продуктивності гібридного молодняку свиней ірландського, німецького, англійського походження за використання ультрам'ясних термінальних ліній «MaxGrow», «MaxTer» та «OptiMus»;
- вивчено адаптивну здатність свиноматок зарубіжної селекції до умов Степу України та стресчутливість їх потомства в умовах індустріальної технології виробництва свинини;
- досліджено вплив генотипу свиней за передзабійної живої маси 100 та 120 кг на втрати живої маси під час транспортування до м'ясопереробних підприємств та при забої;

Крім того, дістали подальшого розвитку питання:

- використання кнурів синтетичних термінальних м'ясних генотипів задля підвищення показників продуктивності тварин;
- положення щодо взаємозв'язку показників забою та м'ясо-сальних якостей чистопородних, помісних та гібридних свиней при їх відгодівлі до живої маси 100 та 120 кг в умовах промислового виробництва свинини.

Також отримано нові знання стосовно особливостей відгодівельної та м'ясної продуктивності гібридного молодняку свиней ірландського, німецького, англійського та французького походження.

Значимість результатів для науки і практики. Одержані результати досліджень дозволяють в умовах промислового виробництва продукції свинарства запровадити ефективні поєднання материнських та батьківських генотипів свиней для одержання високопродуктивних комерційних гібридів з урахуванням їх адаптивної здатності в умовах Степу України та стресчутливості їх нащадків.

Результати дослідження впроваджено в умовах ПП «Сігма» Дніпропетровської області (довідка впровадження № 191 від 25.08.2020 р.) та в навчальний процес Дніпровського ДАЕУ (довідка № 37-11-274 від 20.02.2020 р.).

Висновки за результатами досліджень сформульовані достатньо аргументовано. В цілому з висновками дослідника можна погодитися.

Оцінка основного змісту та оформлення роботи. В цілому робота викладена змістовно. Результати досліджень пройшли достатню апробацію. Окремі фрагменти роботи доповідалися на 6 науково-практичних конференціях. Матеріали дисертаційних досліджень опубліковано в 14 наукових працях, в тому числі 9 статей видані у рекомендованих МОН України фахових виданнях. Автор має 1 публікацію в зарубіжному науковому виданні та 6 публікацій, що зареєстровані у міжнародних наукометричних базах. Розділи дисертації мають логічну взаємообумовленість. Текст та ілюстративний матеріал викладені акуратно. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації.

Мова і стиль написання дисертації. Дисертація викладена зрозуміло. Мова викладання логічно-конструктивна з використанням наукового стилю.

Короткі коментарі до окремих розділів роботи. Так, «Вступ» викладено на 5 сторінках комп'ютерного тексту. Всі позиції тексту викладено грамотно, конкретно, зрозуміло. В розділі зроблений акцент на необхідності інтенсифікації свинарства як галузі. При цьому поряд з покращенням паратипових факторів, особливого значення слід надавати поліпшенню вітчизняного генофонду свиней як за рахунок удосконалення існуючих вітчизняних порід, так і залучення зарубіжного генофонду.

Зроблено посилання на 16 наукових робіт інших авторів, що вказує на узгодження власних думок дослідника з іншими науковцями.

В цілому жодних зауважень щодо викладення цього розділу не має.

Розділ «**Огляд літератури**» автором написано достатньо змістовно, який викладено на 27 сторінках комп'ютерного тексту. Підрозділи логічно доповнюють один іншого. Спочатку висвітлені питання стану та економічні передумови розвитку галузі свинарства в Україні та у світі; далі питання гібридизації у свинарстві та явище гетерозису, як біологічний механізм підвищення продуктивності тварин; потім питання загальної та специфічної комбінаційної здатності різних поєднань свиней та роль спеціалізації материнських та батьківських форм у системі гібридизації і по завершенню наведено обґрунтування постановки власних досліджень.

В підрозділі «**1.4 – Обґрунтування постановки власних досліджень**» відмічається власна думка автора щодо спрямування та доцільності досліджень за визначеною тематикою.

По тексті розділу є конкретні посилання на наукові праці провідних авторів в галузі наукового супроводу свинарства. Текст написано грамотно. Автор кваліфіковано коментує різні погляди вчених-дослідників на окреслені проблеми. Кожний окремих підрозділ «огляду літератури» розпочинається з визначення проблеми, всебічними порівняннями та власним аналізом і завершується цільовими висновками автора.

В підсумку варто зазначити, що дослідник професійно обґрунтував мету і задачі роботи виходячи із глибокого і всебічного аналізу джерел літератури з проблематики розведення та селекції свиней. Даний розділ викладено «**по свіжому**» – достатньо цікава сучасна його інтерпретація (зокрема піднято проблему «штучного м'яса» (С.29-30)), що слід розглядати як сильну сторону роботи. **Зауваження до розділу лише одне** – на С.31 варто було б подати поголів'я свиней станом на 01.01.2020, а не на 01.01.2019 ?

Загальна методика та основні методи досліджень. Експериментальні дослідження автор виконував у потужних підприємствах – ПП «Сігма» (с. Степове) та промислового репродуктора ТОВ «Деміс Агро» (м. Підгородне) Дніпропетровської області, у забійно-переробних цехах ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат» Полтавської області. Загальна схема досліджень логічна щодо питань теоретичного обґрунтування та практичної реалізації оцінки господарсько-біологічних особливостей, адаптаційних властивостей свиней ірландського походження та їх використання за різних методів розведення для одержання комерційних гібридів в умовах України. Загальна схема симетрична за визначеними проблемами. Усі методи, якими користувався автор при проведенні досліджень викладені у дисертації.

Зауваження до розділу носять характер побажань – на мій погляд І етап досліджень перевантажено кількістю дослідів, а саме 7 науково-господарських дослідів, що дещо ускладнює сприйняття поданого матеріалу.

Розділ 3. «**Результати власних досліджень**» складається із 3 підрозділів, які викладено на 71 сторінці комп'ютерного тексту. При описанні одержаного цифрового матеріалу, автор робив відповідні висновки. **До викладення розділу є декілька зауважень- побажань, що будуть викладені нижче.**

Розділ 4 «Аналіз і узагальнення результатів досліджень» підсумовує в короткому огляді всі матеріали досліджень. Автор достатньо кваліфіковано узагальнює весь експериментальний продукт досліджень, порівнює з думками інших дослідників, що опублікували свої результати наукових досліджень за аналогічною проблематикою.

Загалом цілком позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Храмової О. М., варто вказати і на окремі недоліки, висловити **зауваження та побажання:**

1. **Мають місце поодинокі орфографічні помилки** в тексті. Так, зокрема інколи зустрічаються коми, потреби в яких насправді немає;
2. Автор посилаючись у тексті на методику дисперсійного аналізу ієрархічних двофакторних комплексів, яку проводили за алгоритмами викладеними Г. Ф. Лакіним (С.64), **а краще було б подати на мові оригіналу** Лакин Г. Ф.;
3. Автор використовує по тексту роботи термін «Маса гнізда поросят при відлученні», але краще було б «**Жива** маса гнізда поросят при відлученні» (С.68; табл. 3.4, табл. 3.6 та ін.). **Використання даних термінів передбачено існуючою законодавчою базою для племінних господарств.**
4. Є незначне зауваження щодо оформлення роботи, зокрема відсутність у тексті посилання на таблицю 3.10.
5. Автор одержав результати (табл. 3.32-3.33) щодо поглибленого вивчення морфологічних особливостей у піддослідних тварин. При цьому було проведено зважування внутрішніх органів: серця, легень, печінки, нирок. Дослідник розкриває питання важливості функцій цих органів, подає фактаж переваги тієї чи іншої групи тварин, але не розкриває механізму переваги у того чи іншого генотипу, що варто розглядати як зауваження. Поясніть, будь-ласка, отримані результати на публічному захисті роботи.
6. Економічну ефективність проведених досліджень варто було б подавати в розрізі етапів виконання Ваших досліджень.

7. Для досягнення поставленої мети автором поставлено 8 задач, відповіді на які добре було лаконічно відобразити приблизно у такій же кількості висновків (по факту яких є 12).

Оцінку роботи в цілому. Враховуючи методику проведення досліджень, викладання результатів досліджень, об'єм досліджень, достовірність результатів, аргументацію фактів, визначеність висновків і пропозицій дисертаційну роботу необхідно визнати позитивною, такою, що відповідає паспорту спеціальності 06.02.01 – розведення та селекція тварин.

Дисертаційна робота є цілісною і завершеною науковою працею.

Дисертація написана українською мовою. Текст викладено грамотно. Стиль викладання зрозумілий. Аргументація фактів науково обґрунтована. Зауваження щодо змісту роботи та окремих тлумачень не є суттєвими.

Висновки офіційного опонента

Дисертаційна робота за актуальністю, науковою новизною, практичним і теоретичним значенням, глибиною досліджень, обґрунтованістю висновків і пропозицій відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою КМУ від 24.07.2013 № 567, за формою і змістом є завершеним кваліфікаційним науковим дослідженням, виконаним на достатньому теоретико-методичному та прикладному рівні, що дає підставу рекомендувати її до захисту на засіданні спеціалізованої вченої ради.

Автореферат відображає основні положення та відповідає змісту дисертації.

Здобувач, **Храмкова Ольга Миколаївна**, при врахуванні результатів публічного захисту, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.02.01 – розведення та селекція тварин.

Офіційний опонент,
доктор сільськогосподарських
наук, професор
завідувач кафедри технології
виробництва і переробки
продукції тваринництва
Одеського державного аграрного
університету

Р. Л. Сусол

Підпис Сусола Р. Л.

Вчений секретар ОДАУ

засвідчую

Песарогло О. Г.